

En stridbar storbonde

Af ANNA LOUISE ALSTRØM

Er man interesseret i egnhistorie, bliver man som regel også mere eller mindre interesseret i at vide noget om de beboere, der har levet på egnen.

Ofte kan det være ret håbløst at finde virkelig konkrete oplysninger om et enkelt menneskes væsen og natur, men lykkes det, er det for de fleste ekstra spændende, hvis vedkommende hører til ens egen slægt.

Blandt de få thyboere, man fra gammel tid kan finde mange oplysninger om, er Knud Christensen Korsgård. Hans hidsige temperament, som bestandig løb af med ham, skaffede ham en række retssager på halsen, og selv om han tilsyneladende ret hurtigt fortrød sin hidsighed, så var det ikke let at få standset en sag, man selv havde sat i gang eller selv forårsaget.

At dette karaktertræk nedarves hos nogle af hans slægt, findes der flere beretninger om, bl. a. fortælles det om en søndenfjordssmed, der skulle være af familien, at han, der levede i begyndelsen af dette århundrede, skulle have arvet noget af den korsgårdske hidsighed. Det fortælles om ham, at han, når smedearbejdet drillede, kunne tage både ambolt, hammer og hvad, der var indenfor rækkevidde, og kyle det hele ud i gadekæret, der lå op til smedien. Så gik han sin vej for et Øjeblik efter at vende tilbage. Smededrengen blev sendt ud efter grejerne, og så var den sag overstået.

Så let gik det ikke for Knud Korsgård, men blodet var jo også blevet fortyndet nogle gange siden.

Hvem var denne Knud Christensen Korsgård, vil en eller anden måske spørge. Mange thyholmboere vil dog nok kende ham; men måske kender endnu flere hans far, Chresten Knudsen, der var ret stor jordbesidder i Thy

med egen skiftejurisdiktion. Knud selv blev født i Søndbjerg 23. juli 1750 og var så svagelig, at han måtte døbes straks efter fødselen. Om han allerede som barn har haft et hidsigt gemyt, ved vi ikke; men noget tyder dog på, at faderen tidligt har haft vanskeligheder med ham. Faderen boede i Korsgård i Søndbjerg 1767, da han til Knuds 4 år ældre broder, Chresten, solgte en gård i Serup, som den da 17-årige Knud beboede; men i skødet tilføjes, at Chresten skal have enhver rettighed til gården »medmindre min søn Knud Christensen bliver nogen tid til sinds at ville give hans arvepart for samme gård, nemlig Korsgård og dens tilhørende, samt det sted Jens Nielsen nu beboer.« Vil han det, skal han have gården, som han nu beboer, uden modstand. Skødet er læst 14. september 1769.

Knud giver ikke efter for presset fra faderen. Han vil have Korsgård og han får den.

Hvor tidligt hans offentlige retssager starter vides ikke, da retsprotokollen kun er gennemgået med dette for øje fra 1780-94, altså fra Knud er 30 år; men her er også nok at øse af.

Den første gang, han indenfor denne periode stævnes, er til 24. august 1780, da han efter Billechou på Vejbjerggård hans anmeldelse en måned før har været ved at dræbe en under hans gods hørende kone, Marie Lauring. Nu skal man ikke tage det »at dræbe« alt for højtideligt, man slog store brød op, når man gik rettens vej.

Vi må håbe, det har været godt vejr den 24. juli 1780, da Marie Sørensdatter Lauring gik fra Serup til Søndbjerg for at købe lidt smør og mælk. På tilbagevejen, ved 11-12 tiden blev hun »morderisk overfaldet« af Knud Korsgård. Slemme var det, at hendes smør og mælk blev spildt, hendes tøj revet itu, og at hun blev slet tilredt på arme og ben; men værste var det, at han derefter »med valdt« trak hende ved håret et godt stykke vej hen til en over 4 alen dyb skottørvepyt, som han smed hende ned i »under lukt låg«, og da hun ville redde sig op, var han ublu nok til igen at kaste hende ud og tilsidst at trække hende ved håret rundt i pytten, til hun var næsten død. Herefter afrev han hende en del hår, som man sammen med det øvrige fandt på stedet. Derefter gik han endelig sin vej, mens den 52-årige kone i al sin elendighed flygtede tilbage til Søndbjerg præstegård, hvor hun fremviste for pastor Wilse, hvilken medfart hun havde været ude for. Da hun var faldet til ro og var gået hjem, gik pastor Wilse over til Knud Korsgård, vel for at bringe en mægling i stand; men Knuds hidsighed havde endnu ikke lagt sig. Han erklærede lige ud, at så galt som Marie gjorde det, var det overhovedet ikke. Hun havde ikke fået mere end fortjent, da han havde

set hende rive nogle tørvestakke om for ham.

Men Knud kom dog senere til besindelse, og alt ordnedes i mindelighed; men man kan nok undres over, at Marie i al hendes elendighed kunne få fremvist sig for så mange, at hun var i stand til at indkalde 10 vidner i retten.

Året efter finder vi igen Knud anklaget for vold. Denne gang er det hans nabo Christen Christensen i Østergård, der stævner ham til 30. august 1781 at møde for retten. Sagen var, at Knud Christensen af Korsgård den 30. juli havde »tyret og hælfæstet« sine kreaturer i Chr. Christensens eng. Det ville østergårdsfolkene naturligvis ikke finde sig i, og Chr. Christensens kone, den godt 50-årige Kirsten Mickelsdatter og sønnen den 17-årige Jens begav sig ned i engen for at hente og indtage kreaturerne (som naturligvis derefter skulle afhentes mod betaling, af Korsgård). Men før man kom så langt, indfandt Knud Korsgård sig. Først rev han tøjrekøllerne fra dem, slog dem til jorden og gav dem nogle stærke slag af køllerne, da de ville flygte. Han trak Jens afsted ved håret og handlede så hårdt med Kirsten, at hun siden »ikke til dato har kunnet være sig selv til nytte«. Som vidner indkaldes Jens Nørskov, Chr. Balle, Anders Christensen, Maren Degn og Lars Balle af Søndbjerg, samt Peder Tamboe af Serup.

Også denne gang opnås forlig.

24. september 1781 starter arvesagen mellem Knud Christensen og hans søskende contra deres stedmoder Anne Cathrine Chrestensdatter; men da denne sag er af en hel anden karakter, skal den ikke tages med her. En besværlig sag fik Knud Korsgård på halsen i 1782, da han blev stævnet til 15. august af Niels Christensen, landsoldat i Søndbjerg og boende i et hus, som tilhørte Knud Korsgård, der en dag midt i juli mødte op i huset og forlangte at få husleje, som slet ikke endnu var forfalden. Da Niels Christensen gjorde opmærksom herpå, greb Knud ham i håret og tærskede ham, så han skrigende flygtede for at skaffe hjælp. Da han kom tilbage, havde Knud Korsgård yderlige taget to sider fra hans kakkellovn, og senere fjernede han også alle vinduerne og døre og væltede væggen ind til børnenes soverum, hvorfra forældrene fik reddet børnene.

For overfald og hærværk blev Knud nu stævnet; men i første omgang sendte han et brev til retten og forklarede, at det var det pure løgn, Niels Christensen havde sagt, for denne havde aldrig lejet huset af ham, men indrømmede dog, at han »har sadt i huset«, men uden aftale om hvor længe, og desuden ønskede alle, inklusive sognepræsten, at blive denne familie kvit,

da de gik og tryglede (tiggede), og de havde haft den frækhed at tage deres 15-årige datter hjem fra ham, hvor hun tjente, for at hun også kunne trygle; så nu skulle de væk, før de kom til at ligge sognet til byrde, og derfor råder Knud Korsgård retten til ikke at tage sagen; men skulle de tage den, anmoder han om at få sagen udsat i 6 uger på grund af høsttravlhed.

Var Niels Christensen en dagdriver, var han i hvert tilfælde ikke dum. Retten fik ingen chance for at afvise sagen, da Niels Christensen skrev til kongen, der gav retten påbud om nøje at undersøge sagen og skaffe Niels Christensen den ret, han åbenbart havde, idet det fremgår af retssagen, at han havde lejet huset fra Voldborgdag 1782 (1. maj) og 1 år frem. Da sagen skulle for den 23. oktober mødte de 11 indkaldte vidner ikke, og nu blev sagen udsat gang på gang.

26. juni 1783 forlanger prokurator Müller, at Knud Korsgård »hvis han endnu ikke i dag skulle fremkomme med noget reelt til sagens videre opklaring«, dømmes, fordi han tog de to sider af Niels Christensens ejende kakkelovn, fjernede ialt 6 vinduer og slog 1 væg ned, så familien kom til at bo i et åbent hus uden varme.

Men nu kom der en kontrastævning fra Knud Korsgård, der pludselig påstod, at det var Niels Christensen og hans kone, der selv havde taget siderne af kakkelovnen og gemt disse i noget gammelt halm i laden, at det var dem, der havde slået ham blå og gul, så han måtte råbe om hjælp, at de ikke ville betale husleje, og at han havde forbedret huset med nye klinede vægge, vinduer og døre, selv om Niels Christensen benyttede hans hus uden mindste tilladelse, og derfor ville han nu stævne Niels Christensen til 17. juli og samtidig have indkaldt 22 vidner.

Efter endnu en række udsættelser og udtalelser, hvoraf det forøvrigt fremgår, at Knud Korsgård gav Niels Christensens datter hug, mens hun tjente ham, faldt der-endelig 20. januar 1784 dom i sagen. Knud Korsgård måtte betale Niels Christensen 15 rigsdaler i erstatning.

Samme Niels Christensen blev kendt som leder af den thyholmske tyvebande og endte 3 år senere i jern i København, mens hans kone Bodil Sørensensdatter og datter blev brændemærket og kom i Viborg tugthus, så der var en grund til, at Korsgård ville have disse yderst fattige mennesker ud af sognet, før de kom til at koste penge.

De næste par år møder vi ikke Knud Korsgård i større stridsspørgsmål i justitsprotokollen; men så dukker han op igen, nu som den anklagende. Den første sag kommer, mens han endnu bor i Korsgård.

Den 6. februar 1786 var der marked i Holstebro, og det var der flere thyboere, der skulle med til. Det var en kold årstid og en lang rejse, så man måtte ind undervejs at varme sig både indvendig og udvendig, hvilket vel lettere bragte sindene i kog, især da for folk med Korsgårds temperament. Efter denne markedstur indkommer en anklage fra Knud Korsgård, og 15. februar sender herredsfogden Lars Balle af Søndbjerg og Christen Jensen af Serup af sted for at præsentere Jens Christensen Randers i Serup en stævning, fordi han den pågældende dag udi Harsyssel i Kjærgård mølle (Ølby sogn) i stuehuset skulle have grebet fat i Knud Korsgård, stødt ham 2 eller 3 gange mod væggen og dørene, og da Korsgård bad ham om fred, hjalp det ikke, men Jens Randers tværtimod stødte hans hoved 2-3 gange imod jorden, så blodet sprang af ansigt og hænder. Herfra drog Knud Korsgård videre til Mickel Schiøtterups gård, hvor imidlertid også Jens Randers indfandt sig og endnu en gang smed Korsgård omkuld, og selv om han igen bad om fred, fortsatte Jens Randers »sin onde idræt«, og først da tilstedeværende kom til hjælp, sluttede overfaldet, som der absolut ikke var nogen som helst årsag til.

Derfor skulle Jens Randers nu møde i retten til domsafsigelse og strafs lidelse for sin »utilbørlige adfærd«. Retten var sat til 23. februar, og rejsefællerne blev selvfølgelig også indkaldt som vidner, nemlig Niels Vestbjerg og Chresten Krabe fra Odby, Lars Larsen, Willads Larsen, Knud Langballe og Peder Nielsen af Jestrup.

Sagen blev i første omgang udsat til 9. marts, hvor retten modtager et indlæg fra Jens Randers, der benægter det hele, og samtidig gør opmærksom på, at han er selvejer og derfor ifølge forordning af 1769 påstår, at ingen sag kan rejses mod ham ved retten, uden den først for amtets høje øvrighed har været indstillet til almindelig afhandling, og påstår derfor sagen afvist.

Mere sker der da ikke i første omgang, og af vidnerne fremgår det, at man nok har set, de to var lidt i håndgemæng, men ingen har åbenbart set blod eller sår.

Senere prøver Jens Randers at få sagen optaget igen og undskylder sig med, at han har været syg, men da det er ham, der har lidt overlast, vil han have dom over Knud Korsgård. Men da sagen nu engang er bragt til mindelighed af Wilse, og Jens Randers er flyttet til Odby og Knud Korsgård til Ginnerup, sker der vist ikke mere i sagen.

Når det angives, at præsten har ordnet sagen den 9. marts, kan man tænke

sig, at præsten på samme tid har haft andet at tale med Knud Korsgård om. Det var netop da, han blev far til sit første barn, som han også fuldt anerkendte og tog sig af; men gifte sig gjorde han nu ikke de første par år, så han måtte erlægge den bøde, som dengang krævedes af ugifte forældre, hvis man ikke ville indsættes på vand og brød i det nærmeste arresthus i 12 dage.

Sommeren 1786 flyttede Knud Korsgård, som nævnt, til Ginnerup, og længe boede han ikke her, før hans vistnok sidste større strid blev udkæmpet ved retten.

Den 23. august anmelder han Peder Handbjerg i Heltborg for den 21. august at være kommet ridende til ham, da han stod med sine køer ved en dam i sin gård. Her sprang Handbjerg af sit bæst, og uden at sige et eneste ord greb han fat i Knud Korsgård og smed ham til jorden og ud i vanddammen, hvor han stødte ham og trådte på ham, så han fik flere sår i ansigtet og slugte så meget vand, at døden stod ham i Øjnene, og bagefter kunne han ikke selv gå ind i sin seng, men måtte hjælpes af tilstedeværende, der derefter sendte bud efter provst Piilschmidt i Hassing, der var stedfortræder i pastor Bay fra Visby hans fravær, for at Korsgård kunne blive betjent med sacramentet.

Derfor anlagde Korsgård nu sag mod Peder Handbjerg, så denne kunne blive dømt, andre ligesindede til skræk og advarsel. Stævningsdagen blev sat til 31. august og 12 vidner, alle fra Ginnerup, blev indkaldt.

Sagen blev udsat til 12. september, og gennem spørgsmål til vidnerne får man et ret klart indtryk af, hvad det hele drejede sig om, og hvordan slagsmålet var forløbet.

Peder Handbjergs søn tjente denne sommer hos Knud Korsgård; men han var kommet hjem til faderen »slagen og ilde tilredt« af Knud Korsgård, hvilket skulle have bragt Handbjerg i raseri efter vidnernes mening, selv siger Handbjerg intet. Efter forhørene at dømme lyder det også, som Korsgård har været den stærkeste af de to i håndgemænget, og at Handbjerg var mere død efter slagsmålet, end Korsgård var.

Men viljen til at slå Korsgård »fordærvet« har vist været god nok, og man får også det indtryk, at de begge har fået hovedet holdt så længe under vand, at tilskuerne har været bange for deres liv; men Handbjerg vil ikke bekræfte, at han måtte bæres hjem efter slagsmålet. Det fremgår yderligere af sagen, at Korsgård et par dage efter »han havde gjort sig syg og senge-liggende og ladet sig berette«, var rejst til sin gård på Thyholm for at få sin avling høstet og da skadede aldeles intet på lemmer eller helbred. Nogle havde også hørt Handbjergs råb om hjælp, da Korsgård var ved at drukne

ham. Denne sag får et ret mærkeligt forløb. Mens Korsgård faktisk hele tiden ønsker at få et forlig i stand, nægter Handbjerg bestandig at sige noget i retten og møder heller ikke, og derfor må sagen da også ende med at Peder Handbjerg bliver dømt til at betale Korsgård en erstatning, som han slet ikke havde råd til.

Efter denne retssag faldt Knud Korsgård nok nogenlunde til ro. Han giftede sig og fik flere børn, og retssagerne bliver herefter færre og af mindre omfang.

Vi får en enkelt sag i 1791, hvor der opstår uenighed med en nabo om en bisværm, og hvor Peder Handbjerg forøvrigt indkaldes som vidne, og en sag 1792, hvor Korsgård stævner Christen Hyldgård for at være kommet ind i hans hus den 21. januar og kaldt ham en tyv og en skælm.

Også her indkaldes Peder Handbjerg som vidne, så han må jo altså også have været i Korsgårds stue, hvilket vel kunne tyde på, at de er blevet forligt til sidst.

Sagen her blev dog afblæst, fordi Hyldgård sender en undskyldning, hvor han forklarer, at, hvis han har sagt det, så må det være sket i fuldskab, da Knud Korsgård er en af hans bedste venner.

Omkring århundredskiftet flyttede Knud Korsgård til Gettrup by, hvor han blev boende resten af sine dage.

Han døde som gårdbruger i Gettrup by den 18. november 1814, og hans kone Anne Chrestensdatter døde her 10 år senere. Knud Christensen Korsgård efterlod sig 4 børn: Chresten og Chresten, Mette og Mads, så skulle nogle af disses efterkommere leve på egnen endnu, så var det måske muligt også her at spore det temperamentsfulde korsgårdske blod.